

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Для ефективного функціонування та подальшого розвитку сільськогосподарські підприємства змушені адаптуватися до постійних змін як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі. Дедалі неминучим стає стратегічне бачення шляхів розвитку, забезпечення стійкого економічного зростання в довгостроковій перспективі. До того ж, недостатньою є стимулювання сільськогосподарського виробника з боку держави.

Категорія стратегії є багатогранною, тому становлення стратегічного управління на підприємствах стикається з рядом методологічних труднощів, одна з яких – вибір ефективної стратегії розвитку підприємства. Процес розробки ефективної стратегічної діяльності аграрного підприємства є складним завданням, яке вимагає розгляду й детального аналізу всіх ризиків, виявлення ряду альтернативних стратегій і визначення критеріїв їх ефективності, прийнятних для специфіки сільськогосподарського виробництва.

Новою моделлю розвитку аграрних підприємств є сталий розвиток, тобто перехід від суто економічної моделі розвитку до пошуку оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною. Реалізація цієї моделі потребує формування системи публічного управління сталим розвитком.

Сталий розвиток доцільно передусім вивчати як досягнення зазначеної рівноваги функціонування аграрних підприємств, тобто забезпечення стабілізації виробництва ними сільськогосподарської продукції та отримання доходів, що в достатній мірі може забезпечити їм процес розширеного відтворення. Головним критерієм такої рівноваги є досягнення стабільного зростання аграрного виробництва та вирішення проблеми продовольчої безпеки.

Сталий розвиток аграрного сектора належить до складних соціально-економічних моделей і в будь-який момент піддається впливу великої кількості різних аспектів, класифікація яких необхідна для визначення перспективних напрямів підвищення сталості аграрного виробництва.

Нині відновити аграрне виробництво і забезпечити його сталий розвиток можна на основі чітко вивіреної загальнонаціональної стратегії за активної державної підтримки. До того ж варто враховувати, що сільське господарство, як галузь матеріального виробництва, має свою внутрішню специфіку, яка визначається природними умовами, і зовнішню, яка виявляється у взаємозв'язку з іншими галузями матеріального виробництва.

Ефективна реалізація концепції сталого розвитку аграрного сектору можлива на основі системного підходу, що дозволяє чітко визначити майбутні завдання, шляхи їх реалізації, розглянути і вибрати кращі варіанти комплексних рішень.

Зарубіжний та вітчизняний досвід вирішення проблеми сталого розвитку аграрних підприємств дозволяє виділити набір базових стратегій. Проте, виходячи з того, що кожне окремо взяте підприємство характеризується певними особливостями, що об'єктивно визначається своєрідністю впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємства та його власним ресурсним потенціалом, специфічністю реагування на зміни ринку, вимагає удосконалення механізму формування стратегії сталого розвитку, що враховуватиме стан економічного розвитку аграрних підприємств, їх внутрішні потенційні можливості.

Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» передбачає ряд завдань спрямованих на гарантування продовольчої безпеки, підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору, збільшення його конкурентоспроможності, лідерства вітчизняної аграрної продукції на світовому ринку тощо. Крім того, стратегія пропонує збалансований підхід до посилення конкурентоспроможності сільськогосподарського сектора і збільшення експорту, намагаючись, водночас, забезпечити рівномірний розподіл наявних переваг, зокрема за рахунок сприяння розвитку сільських територій. На основі цієї Стратегії розробляються стратегії розвитку сільського господарства

Усі програми регіонального сталого розвитку мають бути підпорядковані загальній меті та стратегії сталого розвитку країни в цілому.

Стратегія сталого розвитку України має передбачати, що продуктивні сили, структура економіки, спеціалізація та розміщення виробництв повинні як найтісніше узгоджуватися з наявними ресурсами, продуктивним, відтворюваним і асиміляційним потенціалом навколишнього природного середовища.

У світовій практиці виділяють три основних види стратегій розвитку підприємства:

- 1) стратегія зростання (розвитку);
- 2) стратегія стабілізації (сталості);
- 3) стратегія виживання (скорочення).

Для розробки стратегій сільськогосподарських підприємств Миколаївського району Львівської області було враховано оцінку рівня ефективності їх господарської діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств

Групи підприємств	Стратегії
ТзОВ «Біорена» ПСПП Агрофірма «Горуцька»	Стратегія зростання (розвитку): - збільшення обсягів реалізації продукції; - розширення меж ринку; - підвищення якості продукції; - закріплення й утримування позиції лідера.
СГ ТзОВ «Горуцьке» ТзОВ «Терранова-Агро»	Стратегія стабілізації (сталості): - максимізація прибутку; - досягнення ринкової рівноваги; - диференціація виробництва в напрямі підвищення якості; - постійна адаптація до зовнішнього середовища
ТзОВ «Миколаївські лани» ПАФ «Золотий колос» МПП «Добробут»	Стратегія виживання (скорочення): - скорочення витрат; - забезпечення беззбитковості виробництва; - переорієнтація.

Розроблені стратегії розвитку дозволяють сільськогосподарським підприємствам стабілізувати свою діяльність та забезпечити успішний розвиток діяльності в цілому.

Для з'ясування способу впливу сільськогосподарських підприємств Миколаївського району на зовнішнє середовище проведемо аналіз сильних та слабких сторін, а також зовнішніх можливостей і загроз (табл. 2).

Таблиця 2

SWOT-аналіз тенденцій, що мають істотне значення для розробки стратегії розвитку сільськогосподарських підприємств

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
1. Ефективність управління 2. Збільшення виробництва сільськогосподарської продукції 3. Наявність ринків збуту 4. Вигідне поєднання якісно-цінових характеристик сільськогосподарської продукції	1. Велика енерго- та матеріаломісткість виробництва 2. Висока зношеність обладнання 3. Відсутність чітких цілей і стратегій розвитку 4. Технологічна відсталість сільськогосподарських підприємств
Можливості (O)	Загрози (T)
1. Відповідна законодавча база 2. Наявність державних програм для підтримки сільськогосподарських підприємств 3. Виробництво екологічно-чистої продукції 4. Наявність в кризових умовах резервів підвищення внутрішнього попиту	1. Мінливість законодавства 2. Диспаритет цін 3. Політична нестабільність 4. Недосконала податкова система

Використовуючи SWOT-аналіз керівництву підприємства доцільно побудувати функціональні стратегії реалізації загальної ідеї. При цьому виділити проблеми та переваги, які має конкретне сільськогосподарське підприємство, а тоді ці рішення деталізувати за функціональними напрямками: стратегія виробництва, маркетинг, кадри, фінанси.

Реалізація стратегії сталого розвитку аграрних підприємств потребує значних перетворень у системі господарювання, результативність якої залежить від збалансованого підходу до змін у організаційному, економічному, технологічному, біологічному та в інших потенціалах організаційного формування.

Перехід сільськогосподарських підприємств на засади сталого розвитку і подальше функціонування на цих засадах є важливим для гармонійного розвитку країни та необхідною передумовою інтеграції у європейське співтовариство.